

Szalóki Gabriella

A Nemzetközi Digitális Gyermekkönyvtár

A Nemzetközi Digitális Gyermekkönyvtár¹ a Marylandi Egyetem egy kutatócsoportja és az Internet Archívum² közösen hozta létre azzal a céllal, hogy minél több gyermekkönyvet tegyenek ingyenesen elérhetővé az interneten keresztül. Az ICDL elsősorban a 3–13 év közötti gyermekek, valamint szüleik, tanáraik számára kínál olvasnivalókat. A gyűjtemény természetesen a kutatók számára is tartogat meglepetéseket. A nemzetközi kezdeményezés a különböző kultúrák megismerését és megértését szolgálja azáltal, hogy lehetőséget teremt az egyes tagországok gyermekeinek, hogy megbeszéljék egymással olvasmányélményeiket, illetve bemutassák a könyvekkel kapcsolatos rajzaikat. Ezen felül, az ICDL jó lehetőséget kínál a nyelvtanulásra is.

Jelenleg 28 nyelven állnak rendelkezésre színvonalas gyermekkönyvek, amelyek szabadon letölthetőek a világ bármely pontján. Ezek kizárólag nyomtatott könyvek digitalizált változatai, melyek eredeti formájukban a kiadás nyelvén olvashatóak, de különböző átdolgozásaik is bekerülhetnek a gyűjteménybe. Többségük kortárs szerző műve, amely szerzői jogi védelem alatt áll, de a digitális könyvtárban néhány régi könyv is megtalálható. 2002. novembere óta 158 különböző országból megközelítőleg 500000 virtuális látogatója volt a projekt honlapjának, amely jelenleg 9 nyelven érhető el: angol, spa-

nyol, kínai, arab, perzsa, filippínó, francia, német és héber.

A legfrissebb adatok szerint világszerre 212 munkatárssal dolgoznak, akik önkéntesen segítenek a honlap, illetve a szoftverek tesztelésében, gyermekfoglalkozásokat tartanak a digitális gyermekkönyvtár megismertetésére és használatára, valamint a bekerülő könyvek minőségét ellenőrzik. De várják az önkéntes fordítókat is. A digitális könyvek gyarapításában elsősorban könyvtárak, írók, kiadók, illusztrátorok közreműködésére számítanak, akik fontosnak tartják a gyűjtemény gazdagítását.

A projekt első bravúrja az interfész kialakítása volt, mivel a kisebb gyerekek számára speciális megoldásokat kellett alkalmazni. Ebben figyelembe vették, hogy a kutatók szerint a gyerekek a könyveket alakjuk, színük és formájuk szerint könnyedén azonosítják, ezért teljesen vizuális interfészt alakítottak ki, amelyen a könyveket különböző kategóriák, vagyis színük, alakjuk vagy tartalmuk szerint kereshetik. A tartalmi keresésben alábbi kategóriák szerepelnek: igaz vagy kitalált történetek, valamint az olvasmány keltette érzések alapján: boldog, szomorú vagy félelmet keltő történet. Földgömb segítségével földrészenként és országokként is kereshetünk irodalmat.

A digitális könyvek fedőlapjukkal jelennek meg, erre kattintva lehet megtudni a könyv adatait: címét és szerzőjét, az eredeti nyelvet, és hogy milyen nyelvű fordítások érhetőek még el. A rendszer használatának technikai feltételeihez tartoznak: egy ingyenes Java szoftver és nagy sebességű internet elérés. A vizuális szoftvert úgy alkották

meg, hogy a gyerekek választhatnak a könyv olvasásának módjában: laponként forgassák, több lapot egyszerre láthassanak, vagy képregények több kis képét nézhessék. Mindegyik olvasási módban lehetőség van az oldalak vagy képek zoomolására is.³

Az ICDL tiszteletben tartja a szerzői jogokat, csak jogilag tiszta dokumentumot vesz fel a gyűjteménybe. Nem támogatja a könyvek felhasználók általi terjesztését, a jogszérmek kezelésére külön jogi irodát tart fenn. A szerzői jogok védelmére a jogok tulajdonosainak szerződést kell aláírni. Az olyan könyvek esetén, melyek már ingyenesen hozzáférhetők valamely digitális gyűjteményben, elegendő ezt e-mailben igazolni.

A könyveket teljes egészében be kell szkennelni, amit az előírásoknak megfelelően lapról lapra kell elvégezni. A fájlokat tömörítetlen TIFF formátumban, 24 bites színmélységgel, 300 dpi felbontásban kell beküldeni CD-n vagy DVD-n, de lehet ftp kapcsolattal is. A digitális könyv metaadatait egy online űrlap segítségével kell megadni. A metaadatoknak a könyv nyelvén és angolul kell szerepelniük.

Magyarországon a Magyar Elektronikus Könyvtárnak⁴ van a leggazdagabb (jelenleg 185 darabból álló) digitális ifjúsági- és gyermekkönyv gyűjteménye, továbbá a különböző könyvtárak és a Neumann János Digitális Könyvtár honlapján érhetők még el gyermekkötetek, mondókák, versek és

diafilmek. Hazánkból elsőként Vékás Sándor ajánlotta fel műveit az ICDL számára: *Höröcsög Herdinánd új lakása* és *Béka Béni bárja* című műveket, melyek megtalálhatóak a szerző saját honlapján valamint a Magyar Elektronikus Könyvtárban.⁵

Hazai művek szerepeltetése egyrészt a magyar kultúra terjesztése szempontjából lenne fontos, másrészt a külföldön élő magyar kisebbség identitásának megőrzésében játszana jelentős szerepet. Ehhez azonban szükség lenne arra, hogy a projekt kultúrpolitikai szinten is támogatást kapjon, valamint hogy a hazai szerzők is felismerjék a gyűjteményben való szereplés jelentőségét, és engedélyezzék műveik digitalizálását. A gyűjteménybe a könyvtárak által digitalizált gyermekkönyveket is be lehetne küldeni a jogok megosztásával. Az átadásnál arra érdemes figyelni, hogy az ICDL kizárólag képalapú digitalizálást támogat, vagyis nyomtatott művek szkennelt változatait, ezért a szövegalapú digitális műveket nem veszik fel a gyűjteménybe. Szerzői jogi szempontból ez bonyolítja a helyzetet, ugyanis adott esetben az illusztrátor engedélyére is szükség van.

A projekthez való csatlakozáshoz szükség lenne pedagógusok vagy gyermekkönyvtárosok jelentkezésére, akik a hazai gyerekeknek foglalkozások keretében segítenének elsajátítani a gyűjtemény használatát, illetve új kontextusba helyeznék az olvasás élményét.

1 International Children's Digital Library = ICDL: <http://www.icdlbooks.org/>

2 Internet Archive <http://www.archive.org/>

3 Roboz Péter: Nemzetközi digitális gyerekkönyvtár elindítása Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 50. évfolyam (2003) 5. szám

4 Magyar Elektronikus Könyvtár <http://www.mek.oszk.hu/>

5 <http://www.leopold.hu/illverscimlap.htm>